Azərbaycan. - 2024.- 13 sentyabr. - № 199. - S. 9.

Qərbi azərbaycanlılar əzəli yurd yerlərinə qayıtmalıdırlar

Rəhman Salmanlı

Qərbi Azərbaycan İcması bəyanatlarında dəfələrlə bildirmişdi ki, Ermənistan törətdiyi soyqırımına görə məsuliyyətini etiraf etməli və sülh naminə zəruri addımlar atmalıdır.

Ermənistan oradan qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə geri qayıtmasına şərait yaratmalı və dağıtdığı mədəni irsimizi bərpa etməlidir. Həmçinin Ermənistan azərbaycanlılara qarşı nifrət və ayrı-seçkiliyi aşılayan siyasətini dayandırmalı, müharibə cinayətləri və insanlıq əleyhinə cinayət törətmiş şəxsləri ədalət məhkəməsinə təslim etməli, azərbaycanlılara qarşı cinayətlərdə iştirak etmiş hərbi və siyasi xadimlərə, terrorçulara qoyulmuş abidələri sökməli və yer adları dəyişikliklərini ləğv etməlidir.

Azərbaycan xalqı ötən iki əsr ərzində silahlı münaqişələr, işğal, etnik təmizləmə, zorla köçürülmə və soyqırımlarından böyük əziyyət çəkmişdir. Azərbaycanlıların vaxtilə mütləq əksəriyyət təşkil etdiyi indiki Ermənistan ərazisindən tamamilə qovulması 1991-ci ildə başa çatdırılmışdır. Aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində indi həmin ərazidə müstəsna olaraq ermənilər yaşayırlar.

Qərbi Azərbaycan İcması 1988-1991-ci illərdə indiki Ermənistandan qovulmuş 50 mindən çox ailənin yarıdan çoxuna dəymiş ziyanı hesablamış, hazırda bu işlər dəqiqliyi ilə davam etdirilir. İcma yerlərdə ictimaiyyət nümayəndələri ilə keçirilən görüşlərdə Ermənistandan zorla qovulmuş soydaşlarımızın hər bir ailə üzvü və sənədləri ilə maraqlanır, Qayıdış Konsepsiyasının qayda və tövsiyələri ilə onları tanış edirlər. İndiyədək həmin illərdə Qərbi Azərbaycanda 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsindən qovulan qaçqınların hər bir ailə üzrə (ad, soyad, ata adı) dəqiq statistikası aparılıb, 130-dan çox kəndin siyahısı hazırlanıb. Təşkilat Qərbi Azərbaycanda tarixi və mədəni irsimizin bütün nümunələrinin dəqiq siyahısının hazırlanması üzərində ciddi iş aparır. Dədə-baba yurdlarından didərgin salınmış azərbaycanlıların təhlükəsiz şəkildə və ləyaqətlə geri qayıdışını təmin etmək məsələsini qarşıya qoyan Qərbi Azərbaycan İcması o yerlərdəki tarixi mədəni abidələrin, məhəllələrin taleyi ilə maraqlanır, həm də vaxtilə elindən-obasından zorla köçürülmüş, deportasiyaya məruz qalmış ailələrin nümayəndələri ilə görüşür, tarixin gizli və qaranlıq səhifələrinə aydınlıq gətirir. Araşdırmalardan məlum olur ki, yüz minlərlə azərbaycanlının öldürüldüyü soyqırımı aktları nəticəsində İrəvan quberniyasında vaxtilə əhalinin 80 faizindən çoxunu təşkil etmiş azərbaycanlılar artıq 1921-ci ildə həmin ərazidə etnik azlıq təşkil etməyə başlamışdır. 1948-1952, 1987-1991-ci illərdə aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində azərbaycanlılar tamamilə oradan qovulmuşlar. Hazırda bir nəfər də olsun azərbaycanlı indi Ermənistan adlanan o ərazidə qalmayıb.

Ermənistandan olan çoxlu sayda azərbaycanlı etnik təmizləmə zamanı və eləcə də torpaqlarımızın işğalı zamanı itkin düşmüşdür. Ermənistan tərəfindən törədilmiş məcburi itkindüşmələr insan hüquqlarının kobud şəkildə pozulmasıdır.

Ermənistan bu şəxslərin taleyi və harada olduğu barədə aydınlıq gətirməkdən, qətlə yetirdiyi azərbaycanlıların kütləvi məzarlıqlarının və digər dəfn yerlərinin dəqiq yerini açıqlamaqdan imtina edir və bununla onların ailələrinin yaşadığı ağrı və qeyri-müəyyənlik iztirabını daha da dözülməz edir.

Bu məcburi itkindüşmələr məsələsinə baxılması insan hüquqlarının müdafiəsi, ədalətin təmin edilməsi və sülh üçün zəruridir.

Qərbi Azərbaycan İcması Ermənistan hökumətindən məcburi itkindüşməyə məruz qoyduğu azərbaycanlıların taleyinə aydınlıq gətirməyi, bu məsələ üzrə Azərbaycanla tam əməkdaşlıq etməyi və məcburi itkindüşməni törətmiş şəxsləri ədalət məhkəməsinə təslim etməyi tələb edir.

Bütün tarixi sənədləri, arxiv materiallarını, habelə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini görməzliyə vuran Ermənistandakı revanşist qüvvələr qərbi azərbaycanlıların qayıdış hüququnu pozmağa çalışırlar. Bu barədə qəzetimizə açıqlama verən Qərbi Azərbaycan İcması Ağsaqqallar şurasının sədr müavini, əməkdar elm xadimi, professor Vaqif Şadlinski deyir:

- Ermənistanda revanşist qüvvələrin, qondarma rejimin tör-töküntülərinin Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünü təhdid edən təxribatçı açıqlamalarını, o cümlədən Qərbdəki havadarlarına arxalanaraq yenə "beynəlxalq təminat altında Qarabağa qayıdış"dan dəm vuranların qərbi azərbaycanlıların qayıdış hüqüqunu danmasını kəskin şəkildə pisləyirik.

Qərbi Azərbaycan İcması son vaxtlar bir neçə dəfə Ermənistan hökumətindən öz ərazisində Azərbaycanın suverenliyinə qarşı çıxan qüvvələrin fəaliyyətinə son qoyulması ilə bağlı çağırış etmişdir. Görünən odur ki, Ermənistan hökuməti nəinki bu addımı atmır, əksinə, üzdə sülhdən danışaraq kənarda anti-Azərbaycan addımlarına rəvac verir.

Qərbi Azərbaycan İcmasının Ermənistanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təhdid etmədiyi halda özünü "mühacirətdə olan hökumət" kimi qələmə verən qondarma rejimin tör-töküntülərinin, Ermənistanın sabiq xarici işlər nazirinin rəhbərlik etdiyi "repatriasiya komissiyası"nın Ermənistanda belə rahat fəaliyyət göstərməsi qəbuledilməzdir.

Yeri gəlmişkən, bir məsələni də qeyd edim: Qarabağda keçirilən antiterror tədbirlərindən sonra ləğv olunan qondarma rejimin qalıqlarının yenidən aktivlik nümayiş etdirməsinə görə Qərbi Azərbaycan İcması etiraz bəyanatı yayıb. Qurum bu bəyanatla separatçı rejimin təxribatçı addımlarına qarşı rəsmi Bakının qəti mövqe sərgiləyəcəyi mesajını verib. Amma görünən odur ki, qondarma respublikanın tör-töküntüləri bu xəbərdarlıqdan dərs çıxarmaq əvəzinə daha avantürist gedişlər edirlər. Belə ki, bir müddət əvvəl ləğv olunmuş revanşist rejimin sonuncu prezidenti Samvel Şahramanyan rəhbərlik etdiyi qurumun buraxılması haqqında imzaladığı sənədin Konstitusiyaya zidd olduğunu bildirib. Üstəlik, tələb edib ki, Qarabağdan öz istəyi ilə gedən əhali beynəlxalq zəmanətlərlə geri qayıtmalıdır. Bundan əlavə, din xadimləri də mütəmadi olaraq erməni xalqını "ədalət"i bərpa etməyə səsləyir. Sual olunur, bəs bu "ədalət carçıları" Qərbi Azərbaycan torpaqlarından, min illərlə yaşadıqları dədə-baba yurdlarından qovulanların öz doğma yurduna qayıdışı haqqında niyə ədalətli danışmırlar? Bəzən də "bu məsələyə sonradan baxarıq" deyə riyakarcasına yalan danışmaq, prosesi əngəlləmək mövqeyndən əl çəkmirlər.

Bu günlərdə Ermənistan parlamentində Qarabağla bağlı yeni qalmaqal yarandı. "Ermənistan" fraksiyasının üzvü Artsvik Minasyan iclasda Azərbaycana qarşı separatçı təklif irəli sürüb. O, "Ermənistan-artsax parlamentlərarası komissiyası"nın iclasının çağırılmasını məsləhət gördü. Parlamentin spikeri Alen Simonyan isə Minasyana xatırladıb ki, qondarma respublika özünü ləğv edib və hazırkı münasibətlər sistemi buna uyğun qurulur. Amma müxalif deputat onunla razılaşmayıb. İddia edib ki, heç kim belə bir qərar verə bilməz. Bundan sonra tərəflər arasında mübahisə yaranıb. Parlamentdə yaranan bu xaos son dövrlər separatçıların aktivləşdiyinin bariz sübutudur.

Bütün bunlar faktiki olaraq yeni müharibənin başlaması istiqamətində atılan təhrikedici addımlar hesab oluna bilər. Ermənistanda Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanmasını istəməyən daha çox xarici qüvvələrdir. Onlar hər vəchlə çalışırlar ki, Cənubi Qafqazda sülh və sabitlik olmasın. Bu xüsusda "qoca qitə" sistemli şəkildə Qarabağdan könüllü gedən ermənilərin geri qayıdışı ilə bağlı qərəzli və həqiqəti əks etdirməyən bəyanatlar yayır. Gündə min sifətə girən Nikol Paşinyanın isə gah gizlin, gah aşkar Qarabağdakı separatçılara dəstəyi beynəlxalq hüququn normalarına tamamilə ziddir. Çünki separatizm bütün dünyada qəbul olunmur. Paşinyanın bu addımı isə onun sülhə maraqlı olmadığını təsdiqləyir.

Ermənistan Qərbi Azərbaycandan olan qaçqınların geri qayıdışını müvəqqəti əngəlləməyə çalışsa da, bunun da bir sonu olacaq. Paşinyan da, İrəvanda yaşayan uşaqdan-böyüyə hamı bilməlidir ki, hər şeyin zamana ehtiyacı var, gec-tez yurd sahibləri öz elinə-obasına qayıdacaqlar.